

חוק האחיות והאחים כן או לא

הקדמה

כיום העיסוק כאחות בישראל מעוגן בתקנות בריאות העם התשמ"א 1981 (צוות סיעודי במרפאות), והתשמ"ט 1988 (העוסקים בסיעוד בבתי חולים). פעולות מתחום העיסוק ברפואה מואצלות באמצעות סעיף ג/59 לפקודת הרופאים. במילים אחרות, משלח יד של האחים והאחיות בישראל מעולם לא הוסדר וסמכויותיו נגזרות מסעיפי משנה מתוך פקודת הרופאים ותקנות בריאות העם.

עובדה זאת, קובעת שהסמכות המשפטית הינו הרופא הבכיר. האח והאחות בישראל נטולי מעמד משפטי. מעמד משפטי הינו נדבך חשוב בהכרה במקצוע, הן בהיבט אקדמי \ מחקרי, הן בהיבט הטיפולי והן בהיבט של הגיבוי המשפטי וההגנה הביטוחית.

בהעדר חוק בחקיקה ראשית והתפתחויות טכנולוגיות וטיפוליות, נענה הסקטור הרפואי על ידי מייצגם בהסתדרות הרפואית להאציל פירורי סמכויות לאחים ואחיות בישראל תוך הגבלות חמורות מאוד הן בהיקפם והן בדרך אישורם. האצלת הסמכויות עוגן במסמך של חוזר מנכ"ל ונקרא "פעולות חריגות".

מעצם הגדרתם פעולות חריגות על ידי הממסד הרפואי דיכא את האחים והאחיות בישראל את התפתחות תפקידם. דוגמא בולטת, אח ואחות בישראל אינם יכולים לשאוב דם ורידי (לקיחת דם) ללא הרשאה אישית או הרשאה מחלקתית של מנהל הרפואי במוסד הרפואי או מי מטעמו. והוא מוגבל למוסד הרפואי בלבד ולא במסגרת פרטית.

אחד הסוגיות הבולטות בהעדר חוק האחים והאחיות בישראל היא בלימת האוטונומיה הטיפולית במסגרות פרטיות. לאח והאחות בישראל אין מספר רישיון כמו לרופאים, פסיכולוגים, פיזיותרפיסטים, דיאטנים וכו), אלא מספר רישוי.

עובדה זאת מונעת מהאח והאחות בישראל לעבוד באופן עצמאי במסגרת קליניקה פרטית (שאינה במסגרת מוסד רפואי מוכר). בצורה כזאת או אחרת נפגעת היכולת של האח והאחות בישראל להשתכר במסגרת עצמאית. במילים אחרות, יש פגיעה בלתי מובנת בעיקרון הדמוקרטי של חופש העיסוק.

גורמים בולמים

במשך כמה עשורים היו ניסיונות חקיקה רבים מצד חברי כנסת. מתוך כלל ניסיונות החקיקה היו שני מקרים בולטים משנת 2008 ו 2012. אולם הם נבלמו מסיבות מרובות. קצרה היריעה מלספר את האינטרסים הכלכליים, הפוליטיים ומשחקי אגו שהובילו לדחיית דיונים. אך יש לציין, שככל שעולה מעיון בפרוטוקולים ושיחות לא פורמליות עם גורמי בעלי עניין, נראה שכל הגורמים הרלוונטיים, הן מצד העובדים והסתדרות, הן מצד משרדי הממשלה ובראשם ההסתדרות הרפואית והממסד הרפואי בישראל. כל אלה לא היו מעוניינים בקידום מהיר, איכותי ונכון של המעמד האח והאחות בישראל.

מטרת החוק

בעקבות בג"ץ שהוגשה בשנות ה-70 לגבי אי חוקיות מקצוע האחים והאחיות כנגזרת פקודת הרופאים, קבע בג"ץ שיש להסדיר בחקיקה ראשית את מקצוע האחים והאחיות בדומה למקצועות הרפואה האחרים (רפואת שיניים, פסיכולוגים, פיזיותרפיסטים, דיאטנים, קליני תקשורת וכו). מאז ועד היום ניסיונות החקיקה כשלו.

החוק מציע להגדיר את עיסוקם של האחים והאחיות המורשים "כעיסוק" וזאת להבדיל "מסיעוד" שהינו תיאור כללי שכולל בתוכו גם פעולות סיעוד בסיסיות כמו האכלה, הלבשה שאינן בהכרח פעולות המבוצעות על ידי האחים והאחיות.

מקצוע האחים והאחיות הוא אחד ממקצועות הרפואה עליהם מתבסס הטיפול לחולה והם שותפים בכירים ופעילים ביותר בצוות הרפואי. שיתוף הפעולה הבכיר מחייב את האח והאחות בישראל להשכלה רחבה והתעדכנות לימודית ממושכת ושוטפת תוך כדי נטילת אחריות טיפולית.

כל אלה מחייבים את המחוקק ואת הציבור הכללי להכיר במעמדם של האח והאחות בישראל.

משמעות מעשית של החוק בחיי היומיום

בעולם מוסדר מעמדם של האחים והאחיות ולאורך השנים המקצוע התפתח לתחומים היוצאים ממסגרות המוסדיות. החוק יאפשר את הפיתוח המקצועי בתחומים הבאים:

*ראשית, מקצוע הסיעוד יהיה אוטונומי בפני עצמו ואינו כפוף היררכית למנהל הרפואי. המשמעות היומיומית היא שהאח והאחות יהיו בעלי סמכות לקבל החלטות עצמאיות בהתאם לפרוטוקולים קבועים. זה כאמור אינו מדייר את אחריות של הרופא המטפל אך מעצים את מעמדו של האח כשווה בין שווים.

*פיתוח האוטונומיה המקצועית יחייב את המוסד הרפואי לקדם את האח והאחות בלימודים שוטפים ועדכונים. דבר שאינו נעשה היום. המשך הלימודים יקל על קידום אחיות ואחים מוסמכים לקבלת תארים אקדמיים וקליניים מתקדמים (תואר שני, דוקטורט או אחים קליניים, אחים מומחים וכו).

*שינוי השיטה יאפשר לאח ולאחות בישראל לקבל מספר רישיון בניגוד לרישוי. מספר רישיון יתן לאח ולאחות את האפשרות להגדיל את סך ההכנסות ולפתח קריירה בתוך עצמאי תוך פתיחת קליניקה פרטית (בדומה לרופאים, פסיכולוגיים, קליני תקשורת וכו).

*שדרוג האחים והאחיות יקל על מערכת הבריאות הציבורית ועל העומסים בבתי החולים ובמרפאות הקהילה. קבלת אחריות לאחים ולאחות יאפשר לרופאים לקבל מקרים מורכבים או חריגים בדומה למדינות מערביות אחרות.

*אחים והאחיות במעמדם החוקי והמשודרג ממשלח יד למקצוע אקדמי יחייב את משרדי הבריאות והאוצר לשנות את סולם הדרגות ואת מרכיבי השכר ההיסטוריים. דבר זה יוביל בהכרח להעלאת שכר והצעת (יותר צעירים) המקצוע.

לסיכום, החוק האחים והאחיות בישראל אינו דבר סמלי. חקיקת החוק טומנת בחובה פוטנציאל שינוי גדול בהיבטי השכר, המקצוע והאיגוד המקצועי ותורם לקידום מערכת הבריאות בישראל.

מאת: דויד נבארו